

Engle.

I de to sidst udkomne Hæfter af *Kvinden og Samfundet* har tre Damer, Frsknerne Grundtvig, Aggersborg og Sannom udtalt sig paa en i alt væsenligt overensstemmende Maade om den Materie, der i visse distingverede Kredses Primurersprog kaldes *det sødelige Lighedskrav*.

Ikke lidet i det af disse Damer Fremførte giver Anledning til Grublen og Spørgen, men kun med Hensyn til et eneste Punkt tillader Undertegnede sig afgjort at være af modsat Mening, det er, naar det i den sidste Afhandlings Slutning med et vist Eftertryk hedder:

Thi Engle er vi alligevel ikke!

For det er netop det, som de sørede Damer er. Og véd de det ikke selv, saa er dette kun en himmelak Ynde mere, som jeg end ikke bærver dem ved, at modsiges hin Paastand; thi deres Beskedenhed forbyder dem at tro mig. Men hvad der er sandt, er Højskaldt sandt.

Alle Damernes Udgangspunkt er det samme: „Kulturkvindernes“ (Frk. Aggersborg foretrækker Udtrykket „de normale Kvinder“ eller Normalkvindernes) er overmåde sædelige Personer; Kulturmændene, Normalmændene derimod usædelige Personer. Hvad skal der gøres ved denne Kalamitet? Bør Kvinderne „nu blive som Mænd“ (o: usædelige), eller Mændene som Kvinder (o: Liljer)? Og Spørgsmaalet besvares, som det da var at vente af pæne Damer, ens af dem alle, til Fordel for Sædeligheden. Mændene bør blive som Kvinder, det er udlagt: rene Væsner, hvad i det moderne Sprog kaldes *Handsker* (i gammelt Dansk: *Haandstrømper*).

Efter Frk. Grundtvigs første fortræffelige *Krav* af den sædelige Lighed viste det sig i sin Tid ret kraftigt i *Dansk Kvindesamfund*, hvor høj Uskyldens Barometerstand indenfor Samfundet var. Den ene modne Kvinde efter den anden traadte frem og lagde Vidnesbyrd af om sin Renhed. Eller som Frk. Sannom træffende udtrykker det: „Her kom den ene Dame efter den anden og fortalte os, at de ikke kendte noget til Driftalivet og aldrig havde følt noget i den Retning ...“ Alle som én protesterede Damerne ligefuldt mod Benævnelsen *defekt*, som en Uværdig (G. Brandes) har villet paatrykke dem. Frk. Sannom viser med Rette, at langt fra at være defekte henbører disse Damer til hvad Martensen i sin *Etik* betegner som *angeliske Naturer*.

Med overdreven, men søgte religiøs, Ydmyghed tilføjer hun saa: „Men at just Flertallet af os skulde være Engle, det kan jeg ikke tænke mig.“ Heri har hun Uret, himmelraabende Uret endog. Enhver Mand med nogen Erfaring overfor Kvinder vil hævde, at Flertallet af dem, netop Flertallet, er simpelthen Engle, hverken mindre eller mer.

Det er saa anerkendt, at selv Sprogbrug har fastslaaet Tiltaleformen: Min Engel!

Englene er ikke blot Engle, fordi de er kønsløse. De er hævede over Sygelighed og Svaghed. Naar Frk. Sannom siger om sig selv: „Jeg fejler ikke det ringeste, ikke engang en *Smule Mavekatarh*; jeg er et fuldstændig sundt Menneske“, saa beviser hun ikke alene, som hun vil det, at „et afholdende Liv“ saa lidt gør Kvinden *defekt* som det gør hende *dum* (Frk. Sannom sprudler af Aand) men hun vækker overhovedet en stærk Formodning om, at hun i visse Maader er Fuldkommenheden selv, ikke den blotte „Normalkvinde“ eller „Kulturkvinde“ (den der har gennemgaaet en højere Dannelsesanstalt), men Mønsterkvinden, som ellers kun findes i Romancer og Romaner, og for hvem Ordet *Engel* er den eneste slaaende Benævnelse. Man tænke sig: End ikke en *Smule Mavekatarh*!

Engle kan være mere eller mindre flyvedygtige. Frk. Aggersborg er den, der svinger sig højt.

Hun fyldes, siger hun, med Belymring ved den Fare, der ligger i den overhaandtagende Vantro og udraaber: „Lad os holde Idealet oppe!“ I Virkeligheden holder hun dets Fane højt.

Saa højt, at man undertiden taber Virkeligheden en *Smule af Syn*. Ikke naar hun med Strænghed og Fasthed lader „vor Tid“ i al Almindelighed høre, at „den er sædelig slap og har følelig Mangel paa Aand og Idealitet“. Hun selv har fuldt op af begge Dele. Men hendes Sjælelære tager undertiden en Himmelflugt, som gør det svært at følge med.

Hun siger: „Naturen har ved at tildele Mand og Kvinde ikke alene fælles, men ogsaa forskellige Livsopgaver, udrustet dem med baade fælles og forskellige Naturdrifter. Navnlig tror jeg, at Mandkønnet har — som den fysiske Krafts Indehaver og paa Grund sin *udaddragende Natur* — sin *Styrke i fysisk Kønndrift*, medens Kvinden — ved sin finere Natur og sit *indaddragende Følelivesliv* — væsentlig har sin Kønndrift paa sjælelig Maade“.

Man skønner straks, at der her er set paa Kønnsforskellen med et næsten overmenneskeligt Blik. Overfor det, som her er dunkelt, maa det gælde, at Englenes Tanker er ikke vore Tanker. Men man tror at skimte noget. Og naar det hedder, at Manden har sin *Styrke* i fysisk Kønndrift (hvad er fysisk Kønndrift?) saa maa man ikke indvende, at det er en trist Monsieur, som har sin *Styrke* i den. Det Hele er, naar det opfattes sympatetisk, klart: Manden er *udaddragende*, Kvinden *indaddragende*, Mandens Kønndrift *sanselig*, Kvindens *sjælelig*. Forstaa det, hvis man kan. Men symmetrisk og stilfaldt er det.

Nu hedder det videre om Kvinden: „For hende er det en ubestemt Følelsestræng, en Længsel efter at elske og blive genelsket. Dermed er det ikke Meningen at ville frakende vort Køn

Skyld (?) overfor Manden; men denne har mest sin Grund i Kvindens Karakterfejl og Svaghed. [Har Mandens Skyld (?) ikke sin Grund i Karakterfejl og Svaghed?] Heller ikke skal det benægtes, at Kvindens Køn-drift er sanselig.“

Denne sidste Sætning forbavser usægtelig et Verdens Barn. For han troede, at det var netop dette, som blev benægtet. Men det benægtes ikke, det bortforklares paa den yndigste og mest sjælfulde Maade:

„Heller ikke skal det benægtes, at Kvindens Køn-drift er sanselig; thi ogsaa det sanselige har sit Sæde i det sjælelige; men paa Grund af hendes finere Natur ytrer den sig ikke paa fysisk Maade.“

Der kommer herved nogen Forstyrrelse ind, ikke i Logiken, men i Symmetrien: Mandens Køn-drift var sanselig. Kvindens sjælelig. Nu skal pludselig Kvindens ogsaa være sanselig. Men Symmetrien og Modsætningen genoprettes let, naar man betænker, at Kvindens Drift er sanselig, fordi det sanselige har sit Sæde i det sjælelige, Mandens Drift sjælelig, fordi det sjælelige har sit Sæde i det sanselige, og begges sædelig, forsaavidt det sædelige har sit Sæde i det sjælelige. Alt er forsaavidt fortræffeligt ordnet, hvis det blot ikke hed, at Kvindens Køn-drift „paa Grund af hendes finere Natur ikke ytrer sig paa fysisk Maade“. Dette er engleligt talt og tænkt. Det støtter alle gamle og smukke Legender om Storken. Det stemmer med alle gamle og sjælfulde Sagn om Peblingesøen. Men det kommer maaske en Smule i Strid med den Naturkundskab, som visse „den frie Kærligheds Apostle“ pukker paa.

Saa følger denne i Sandhed *angeliske* Forklaring af Kvindens Elskov: „Elsker hun, da er det den Elskedes *Blik*, hans *Aasyns* Udtryk og det *Æmne*, hvorefter han har udtalt sig, der bliver en Kilde til Glæde eller Sorg, eftersom det stemmer med, hvad hun ønsker. Hos Kvinden sammensmelter det erotiske med det sædelige.“

Vi erindrer ikke at have læst noget smukkere, noget svanevidere, noget mere himmelsk rent, end ikke i Mynsters *Betragtninger*. Ve den Mand, som ikke røres ved slige Sandheder af Kvindemund!

Lucifer.

Det ottende Bud.

—

I Artiklen „Engle“ blev der gjort Løjer med noget, som dog ogsaa har sin alvorlige Side. Den Afhandling om *Nutidens sødelige Lighedskrav*, som Frøken Elisabeth Grundtvig har høstet Bifald for i *Dansk Kvindesamfund* og andensteds, er et lærerigt Produkt, ikke i og for sig, men for det Vidnesbyrd, den afgiver, om Dannelsenstrinet hos dem, der i Forf. ser deres Ordsførerinde.

Det Pjattede i dens Indledning og hele Tone virker pinligt, Raaheden i dens Tankegang forbavser; dens Bevisførelse, om hvilken man aldrig véd, hvor Perfidien holder op og hvor Enfoldigheden begynder, forskrækker ved sin Løssagtighed. Men lærerig er den, fordi den afslører den Brutalitet i Opfattelsen, som i Reglen ligger bagved den officielle Dydsprædiken med dens obligate Æreskænderi af de Skribenter, der ikke vedkender sig den officielle Moral.

Under Skin af at hævde et nyt, moderne Standpunkt forkynder Frk. Grundtvig — med det Mod, som dertil udfordres — det sjette Bud. Som om der var Nogen, der ikke kunde forkynde det; som om der var Nogen, der ikke prædikede det — uden de, som ikke gider.

Allerede J. L. Heiberg har sagt om den Art Personer, til hvilke Forfatterinden hører: „Slige Folks Moral er meget kort; den bestaar kun af sjette Bud; de andre ni behøves ikke.“

Der er dog ogsaa andre Bud, som moralske Damer kunde lægge sig paa Hjærte. Der er f. Eks. det ottende, der til Frk. Grundtvigs Underretning lyder: „Du skal ikke aflægge falsk Vidnesbyrd om Din Næste.“ Dette tilsidesættes af hende med en Frejdighed, der synes tilegnet efter Mønstrer af de mest fedtede Højrejournalister.

Frk. Grundtvig fortæller til Indledning, at „der gives maaske kun en eneste Ting, som alle Mennesker uden Undtagelse er fuldt enige om“. Ordene „alle Mennesker“ forklares saa med den aandfulde Vending at paa dette Punkt mødes „De og jeg i Enighed baade med Simon Søjlehelgen og med Alexander den Store, baade med Zulukafferen og med Pariseren“. Punktet er det, at Formaalet er *Lykke*. Frøkenen synes absolut uvidende om, at der har eksisteret og eksisterer store Religionssamfund, talrige Sekter, hele Folkeslag og en Række af filosofiske Skoler, der aldrig i Verden vilde opstille Lykke som Formaalet, men med Lidenskab bekæmpe en saadan Definition af Menneskehedens Maal.

Om Middelalderen har Frk. Grundtvig den Mening, at naar paa Kors-togenes Tid alle (?) raabte: Gud vil det! saa var det „for at være lykkelige“. De gode Damer i *Kvinden og Samfundet* har overhovedet ret fantastiske Forestillinger om Middelalderen. En anden af dem, Frk. Aggersborg, synes at være af den Mening; at alle Mennesker i hin Tid aflagde Klosterløfte. Hun skriver; „Ser vi hen til Middelalderen, da er dens absolute Kyskhedsfordring en mægtig Støtte for Slægtens Vilje til Selvbeherskelse, og denne (Selvbeherskelsen?) har altid sin store Indflydelse paa Individets Karakter og Aandsliv.“

Hendes Aandsfrænde bevæger sig i Spring fra Middelalderen til det forrige Aarhundrede, hvor Formelen for Lykken efter hendes Opfattelse var *Oplysning*, og derpaa til det indeværende, hvor Formelen siges at være den temmelig ferske og indbyrdes modsigende *Frihed og Lighed*. Saaledes naar hup til den nyeste Fordring i Lykkens Navn: Lighed mellem Mand og Kvinde i sødelig Henseende. Man kunde være kommet kortere dertil.

Om denne Lighed hedder det derpaa til Læserens Forundring, at den kan naas ad to Veje: „Kvinderne kan blive som Mænd, og Mændene kan blive som Kvinder“.

Men kan Ligheden kun naas ad disse to Veje, saa er den selvfølgelig uopnaelig. For det ene er nøjagtigt saa umuligt som det andet. Og selv naar man oversætter Sentensen paa Dansk, er den fornuftstridig. Den overvættes Sandsynlighed er naturligvis for, at hverken Mændene eller Kvinderne i Fremtiden forbliver ganske som de er nu, og den Lighed,

„Nutiden“ (5: Frøken Grundtvig og hendes Meningsfæller) tilstræber, maatte da rimeligst tænkes naaet under en Tilstand, i hvilken begge Kønnenes indre og ydre Liv her i Norden, saavel deres Følelser som deres Vaner og Vedtægter, havde undergaaet en betydelig Forandring.

I Steden derfor formulerer Frk. Grundtvig den Tankegang, hun vil angribe, saaledes:

„Den ene Lighedsfordring lyder saadan: Kønndriften er nimodstaaelig, ikke blot for Manden, men ogsaa for Kvinden. Hun har hidtil ikke været sig dette fuldt bevidst, har været hildet i Fordomme og systematisk forkuet paa Kønslivets Omraade. Dette bør forandres.“

Man studser; man mindes ikke at have set dette enfoldige Vaas nogensteds. „Kønndriften er nimodstaaelig“. Hvad vil det sige? For alle Mennesker? Under alle Forhold? Til alle Tider? Ved alle Lejligheder? Eller vil det kun sige: den lader sig ikke udrydde?

Frk. Grundtvig fortsætter: „Maa jeg minde Dem om nogle af de Udtalelser, som ligger til Grund for min Gengivelse af denne Fordring“.

Man spidser Øre og passer paa, Frk. G. har Bevissteder.

Arne Garborg siger i *Nyt Tidsskrift* i en Anmeldelse af *Constance Ring*:

„Læger og andre sagkyndige siger, at Kvinder med svagt udviklet Sanselighed forekommer temmelig hyppigt.“ Thi „Kvinderne opdrages, som om de ikke var Kønsvæsener. Den Side af deres Natur søges ved alle Midler undertrykt. Da dette gennemføres systematisk og Slægt efter Slægt, bliver Resultatet for flere og flere Kvinders Vedkommende, at Kærlighedens Nerve bliver lam.“ Og derved bliver de „Opløsnings-elementer i Samfundet, farlige og frygtelige Aarsager til Usædelighed.“

En vakker Maade at citere paa. Talen er om en Kvinde, der ikke kan elske. Garborg skriver: „Mange vil paastaa, at den Kvinde ikke eksisterer. Ialfald ikke uden som ren Abnormitet. Læger og andre sagkyndige siger derimod, at Kvinder med svagt udviklet Sanselighed forekommer temmelig hyppigt“.

Heri sjønes endnu intet Spor af Frk. Grundtvigs *Lighedsfordring* til Bedste for almindelig Usædelighed. — Hos Frk. G. følger saa med spærret Skrift et *Thi*. De Ord, som følger paa dette *Thi*, findes hos Garborg 35 Linjer længere fremme i en helt anden Sammenhæng.

Garborg skriver: „Kvinderne opdrages systematisk i Uvidenhed om det, der vedkommer deres Opgave som Kvinder. De opdrages som om de ikke var Kønsvæsener. Den Side af deres Natur søges ved alle Midler undertrykt. Da dette gennemføres systematisk og Slægt efter Slægt, bliver Resultatet for flere og flere Kvinders Vedkommende, at Kærlighedens Nerve bliver lam. Den samme Omstændighed er Aarsag til at Kvinderne ogsaa paa anden Maade udygtiggøres for sin Opgave som Kønsvæsener. Formedelst Uvidenhed forspilder de i tusinde Tilfælde Livslykken baade for sig selv og andre, ja bliver Opløsnings-elementer i Samfundet, farlige og frygtelige Aarsager til Usædelighed.“

Man sammenligne Frk. Grundtvigs Citat. Falsk alaar sin egen Herre paa Hals. Hvor er nu Fordringen paa lige Usædelighed?

Frk. Grundtvig forsætter:

Og Georg Brandes uddrager i sin noksom omtalte Anmeldelse af Arne Garborg i „Tilskueren“ følgende Tendens af et Par af Strindbergs og Arne Garborgs Fortællinger:

„Lad os ikke indbilde os, at Drifterne lader sig undertrykke eller udrydde, uden at Mennesket bliver defekt og [skal være: eller] fordummet. Askesen, som den for Øjeblikket øves af det store Flertal blandt de højere Stænders ugifte Kvinder, er en Ulykke, en naturstridig Ting, et Offer, som mange Gange bringes en værdiløs Fordom. Driftlivet er og bliver Jordbunden for Fantasiens og Skønhedens Blomst, ikke mindre end for giftige og stinkende Vækster. Købes aandelige Fortrin stundum for dyrt med et Offer af Renhed og Uskyld, saa kan den virkelige Renhed ikke mindre end den blot tilsyneladende ogsaa købes alt for dyrt, naar den medfører tørrende Savn og al Goldhedens og de kvalte Længsleres Børnerthed“.

Dette Citat er næppe mindre upaalideligt end det første. Thi Sætningen begynder ikke hvor Frøkenen klipper den over, men med de Ord: „Lad

Opdragelsen ved naturlig og utilse-
ret Fremstilling af Kønsforholdene
gøre sit til at tvinge Drifterne inden-
for naturlige Grænser, men lad os
ikke indbilde os osv. Dog toges Be-
gyndelsen med, hvor blev da Doktri-
nen om Kønsdriftens Uimodstaaelig-
hed og Nødvendigheden af den al-
mindelige Usædeligheds Indførelse af?
Derfor dette lille kvindelige Klip.

Og selv naar Klippet er gjort,
hvad siger saa disse Par Linjer, som
kvindelige Bannerførere og mandlige
Pennehelte, rene Hansker og rene
Vanter, nu have levet af i halvtredje
Aar og som er guberte saa tidt, at
man kan dem nedad? Hvad andet
end at Afkesen er en Ulykke, et Of-
fer, som (ikke altid, men) mange
Gange bringes en værdiløs Fordom,
fordi Renheden Maa købes for dyrt,
naar den (o: i de Tilfælde hvor den)
medfører tærende Savn og tyk Bor-
nerthed. Hvor er her Fordringen
paa en Lighed i almindelig Usædelig-
hed? Den gode Frøken bliver Sva-
ret skyldig. *)

Der fortsættes:

Og E. B. siger i „Politiken“ for
15de Decbr. 1886 i Anledning af
Henrik Pontoppidans „Mimoser“:

„Han (Henrik Pontoppidan) tviv-
ler, om det er nyttigt at gøre Kvin-
derne til yderst følsomme Mimoser,
saa længe Mændene ere saa haard-
hændede eller rettere, naar Naturen
har skabt Mændene af saa skrøbeligt
Stof.“

Samtidig udtales, at Kvinder, i alt
Fald saa henrivende Kvinder som de
to i Mimoser, er skabt til at „lyk-
saliggøre“ — maaske flere Mænd. —
Og da Ægtemanden i „Mimoser“
„lyksaliggør“ flere Kvinder end sin
Hustru, og Hustruen derfor forlader
ham, lader E. B. Digteren spørge:
„Er der nogen Mening i dette?“ og
svarer selv: „Nej, naturligvis er der
ingen Mening der.“

Det er allerede lidt vanskeligt at
forstaa, hvorfor Anmelderen E. B.
skal bære Ansvaret for Pontoppidans
mulige moralske Kætterier. Han har
intet andet gjort end at referere Bo-
gens Indhold, og disse Liniers Forf.
ved af bedste Kilde, at Hr. Pon-
toppidan vedkender sig denne Gen-
givelse af hans Mening med Bogen
som nøjagtig og træffende korrekt.
Som Frøkenen citerer, maa man nu
absolut faa det Indtryk, at Anmelde-
ren har villet udtale sin Mening om
Nytten eller Unytten af Kvindernes
Kyskhed, og at det er hertil, der
sigtes med Udtrykket Mimoser. Men
i Anmeldelsen tales kun om den An-
skuelse, at en Mand til Straf for
visse Køns-Forseelser „ubønhørlig bør
være udstødt af det moralske Sam-
fund“. Saa fortsættes: „Henrik Pon-
toppidan har sin Betænkelighed. Han
er bang for, at hverken Mænd eller
Kvinder staar sig ved denne Lære.
Han tvivler om Nyttens o. s. v.“

Hvor bliver Opfordringen til al-
mindelig Usædelighed af? Dog per-
fidest er den næste Passus, hvor kun
et eneste Ord er sat i Citationstegn,
medens hele Sætningen isvrigt er
arrangeret rundt omkring det, for at
faa ud hvad der passer i Frk. Grundt-
vigs Kram. Der udtales faktisk i An-
meldelsen ikke det Fjærneste om at
Kvinder i Almindelighed er skabt til
at lyksaliggøre flere Mænd. Der
staar simpelthen: „Der er i Mimoser
to unge Kvinder, henrivende begge,
skabte til at lyksaliggøre en Mand,
maaske endog flere, og dog gaar det
dem begge galt.“ Frk. Grundtvig
ved rimeligvis at Enker undertiden
gifter sig paany; hun ved at Sligt
forekommer i Naturen. Hun kan alt-
saa ikke heller godt gøre Ankrig
over, at det om to Fruentimmer i en
Bog siges, de maaske er skabt til at
lyksaliggøre flere Mænd end én, og
andet staar der ikke. Nogen Bestræ-
belse efter at indføre Flermænderi i
vort stille, dydige Danmark, vil hun
selv med den bedste Vilje ikke kunne
vride ud deraf.

Efter disse Citater og endnu et
(af Socialdemokraten) har Frk. Grundt-
vig den Koldblodighed at resumere
saaledes:

„De vil se, at Lighedsfordringen
[der ingensteds findes], som den frem-

*) Hendes Beundrerinde Frøken Aggers-
borg er endnu mere frejdig. Hun citerer
hint samme Sted saaledes:

Det er blevet sagt, at „skrøbelig
Dyd“, hermed menes almindelig Usæde-
lighed, og mange Gange at fortrække
for unaturlig Last“.

kommer i de Udtalelser, jeg her har givet dem, begrundes paa dobbelt Maade: Der søges Støtte i dens Berettigelse dels i Mandens Natur og dels i Kvindens. Snart hedder det: Det er nødvendigt for Manden med hans uimodstaaelige sanselige Drift, at Kvinderne — Kulturkvinderne — bliver mindre kyske, og snart: Det er nødvendigt for Kvindernes Helbred og Aandskraft, at de opgiver deres Kyskhed, som kun er Unatur og Tvang.“

Allerede dette er stort, men det er endnu ikke komplet. Det, som kranser Værket, er den Fortolkning, hun giver af de afvigende Meninger om det kønslige, som hun finder hos de Mænd, hun nedrakker, og hvem hun til Slutning ligesuldt gør den lille hykkelake Indrømmelse, at hun tror „adskillige af dem, som vil omdanne vor Bevisthed paa dette Omraade, er alvorlige Mennesker, som mener at virke for en god Sag.“

Hun udlæser deres vildfarende Meninger af en *ustyrlig Kønssdrift hos dem*. Hun indbilder sig, eller hun indbilder sine Læserinder, at naar visse Mænd finder den bestaaende Ordning af Kønnes Forhold elendig, saa er det fordi den hindrer dem i at tilfredsstille deres ublu Drifter. Det hedder i hendes Sprog, at „enten det er Mændenes virkelige Natur eller ej, saa rører der sig for Tiden (!) et voldsomt Driftsliv hos mange af dem, saa voldsomt og saa ustyrligt, at de uden videre Tanke for Følgerne kræver Kvinderne og hele Samfundsordenen omdannet, blot for at denne ene Drift kan blive tilfredstillet“.

Hvis Frk. Grundtvig, der lever i de høje Regioner, blot en eneste Eftermiddag, en eneste Aften, vilde gaa ned ad *Strøget* her i Kjøbenhavn og lukke sine Øjne vel op, saa vilde hun erfare at ingen Mand behøver at kræve Samfundsordenen omdannet af den Grund, hun er saa elskværdig at fastslaa, selv om han, en dobbelt Herkules, skulde ønske at gøre et helt hundrede unge og velklædte Kvinders nære Bekendtskab paa en eneste Dag. Det mangler under de nuværende Samfundsforhold ikke paa Imsdekommen fra det smukke Kønns Side. De, der ønsker Samfundsordenen omdannet, turde derfor rimeligvis have andre Grunde dertil end den ene, der har frembudt sig for Frøken Grundtvigs Fantasi.

En sidste Udluftning.

For Frøken Grundtvigs Øjne viser der sig det fantastiske Billede af en Frister; for hendes Øren lyder hans Ord; det er *Hallucinationer* altsammen, men hun synes at tro paa deres Virkelighed.

Der foresvæver hende noget dunkelt om, at *Fristeren* etstedsfra har rettet en Opfordring til hende og andre sørbare ugifte Damer om at indlade sig paa et højest forvorpent Levnet. Og atter og atter forsikrer hun os, at det vil hverken hun eller andre sørbare Damer indlade sig paa. Da det forekommer hende, at *Fristeren* har opfordret hende og de andre Vestalinder til at begaa noget Uhvøisk, spørger hun ham tilbage „om mon egentlig den almindelige Sundhedstilstand mellem Kvinderne vilde blive bedre, hvis alle de Kvinder, der nu lever kysk, stiftede løse Forbindelser?“ Hun hævder, at *Fristeren* byder hende og de andre „til Bod for et sjæleligt Savn Tilfredsstillelsen af Kønndriften i løse Forbindelser“ (stadigt de løse Forbindelser) og hævder at dette er „at give Stene for Brød“. Og hun taler sig ind i stedsse større Hede, indtil hun naar til „den Modbydelighed og Selvforagt, Kvinderne vilde føle ved at tilhøre snart en, snart en anden, de Misgreb, de vilde begaa, idet de kom til at knytte sig nær til en eller anden af de Mænd, de efterhaanden tilhørte, og for hvem de kun var et *Redskab*“. Man skulde tro, dette var en Skildring af Tilstandene, som vi har dem; men nej! det skal forestille Tilstanden, som den vilde blive, hvis det gik efter *Fristerens* Ønsker.

Alt dette er nu gennemtrukket med Citatsstumper af hin vidtberømte Snes Linjer af Undertegnede's „nok omtalte“ Artikel om Arne Garborg, hvor der ikke findes en Stavelse af alt det Vrøvl, der læses ud af dem, og som de gode Damer heller i Stilhed skulde have overvejet end at spille saa meget Blæk paa dem uden at rokke en Tøddel af deres Indhold.

Dog for hver Gang Frk. Grundtvig har anført en Brokke i hin *Pasus*, *defekt* eller *fordummet* eller *kvalte Længsler* eller lignende, udrevet af Sammenhængen og indført i en ny, faar hun Anledning til ny Deklamation om det sædelige Livs Velsignelser og Usædelighedens usalige Følger.

Hun nægter sig intet. Hun vinder den ene Sejr efter den anden over *Fristerens* dumt formulerede Fraser, som hun allesammen laver selv. F. Eks. Hun siger: „Saa skulde de højere Stænders ugifte Kvinder tillige være *fordummede* og hævder naturligvis, at de er fuldt saa kloge som de gifte. Men hvem har sagt det anførte, hvem har kunnet mene det i denne Almindelighed. Saa meget er vel klart, at de gifte Kvinder i Beglen har et Erfaringsomraade af i høj Grad mennekelig og væsenlig Art forud for de ugifte, og at Mangelen deraf for de sidstes Vedkommende kan have vidtrækkende Konsekvenser. Men paa det saa sjusket citerede Sted staar jo intet andet end at man ikke maa tro, Driftlivet lader sig udrydde uden at *Mennesket* (altsaa Mand saavel som Kvinde) bliver *defekt* eller *fordummet* — en Sandhed, man skulde tro lige saa uimodsigelig som den er elementær.

For nu tilgavns at føre Beviset for at Kvinderne ikke bør billige sig til „*Kønndriftens*“ Dyrkelse — der tales med uforanderlig Raahed stadig om den, aldrig om den Tiltrækning, den Sympathi, den Elakov, den Lidenskab, hvis Ytring den overfor et bestemt Individ af det andet Køn dog maa tænkes at være — spørges der om Mændene „som tilfredstiller deres Drift“, er „saa lykkelige?“. Og Spørgsmaalet bevarer ved en Henvisning til Schopenhauer, der liges i sin Alderdom at have priset sig lykkelig over at være bleven Driftløs kvit, dernæst til Strindberg, der har skrevet en Fortælling *Met. Betænkning* og som siger, at vride sig i Fortvivlelse over Mændens væsenlige Afvisning af Kvinden“ og endelig til Arne Garborg med *Udsagnet* „at

drift. Vor Hovedsættelse er Bekymringen for at de andre ikke tilfredsstiller denne deres Drift.

Skal vi naa til det Punkt at hele vort Aandeliv gaar op i en Sædeligheds-passiar, der er lige saa uanstændig som liderlig Snak er det? Andre Folkeslag præsterer noget, udretter noget; vi passor paa hinandens Kønsmoralitet; vi præker kønslig Afholdenhed for hverandre.

Selv højfrugtsommelige Damer sparer sig ikke, men vanker i den Tilstand rundt og forknyder de Ugifte Askesens glade Budskab.

I Sverig, vort største Land, har man Foreninger af Damer, der lover hverandre kun at ville søgte jomfruelige Mænd — de faar dem garanterede, som man garanterer Uhro, kun mangler desværre Fremtidsgarantien — man har Damekonfederationer, der paavirker Boghandlerne og forhindrer Udgivelsen af gode, frisindede Bøger, man har Professorkollegier som det i Upsala, der nylig gik frem mod Foreningen Verdandi, saa det var, som saa man Middelalderen lyslevende gaa igen; man har Forlæggerforbund, som det, der nu har drevet det saa vidt, at Strindberg ikke mere har og ikke kan faa en Forlægger.

I Finland havde nylig den uskyldige Geijerstammis Optræden vakt en saadan Forfærdelse blandt Helsingfors' Bedsteborgere og Borgerinder, at jeg, da jeg i April begav mig dertil for at holde et Par Foredrag, paa en Station før jeg naaede Staden blev modtaget af en elskværdig Udsending, der var taget mig imøde for at anmode mig om *icke att beröra sedlighetsfrågorna*, da jeg ellers vilde skræmme alle bort.

I Norge blev Hans Jægers Bog konfiskeret, Kristian Kroghs Bog konfiskeret — og det af det liberaleste Ministerium, der hidtil har været at opdrive i Landet.

I Kjøbenhavn kunde Kroghs Maleri end ikke blive udstillet, ja vi er her for dydige til at spille Gengangere. Frk. Grundtvigs Forklaring af vor indenlandske Tilstand er den, at „det ustyrlige Driftsliv, der for Tiden er oppe hos mange af vore nordiske Mænd ikke er ganske naturligt for dem, men frembragt paa kunstig Maade, bl. a. vel nok ved Paavirkning fra fransk Literatur.“ Ja, lad Franskmandene have Skylden! Allerøde J. L. Heiberg skrev: „Jeg gad rigtig nok vide, hvorfra den hos os udbredte Overtro rejser sig, at Kjøbenhavnerne er dydigere end Pariserne. . . . Ifald Pariserne i deres Udyd er mere raffinerede, og vi følgelig mere raa i vor, saa er jo Fortrinet paa Parisernes Side, og de kan altsaa tage mere Skade af os, end vi af dem. Men Tingen er, at det netop er det Raa og Gemene, som vore liderlige Dyds-helte finder Behag i, hvorimod det Forfinede er dem en Afsky.“ Men lad kun Indflydelsen fra Frankrig have Skylden! I vor Literatur vil Fordærvelsen ikke trænge ind. Vi har en Højrepressé, der er den literære Uskylds Vogter, og en vis Venstrepressé, der er endnu mere sysselsat med Dyden end Højre. Desuden har vi Politicensur for fremmede Bøger og for de indenlandske en kraftig og stedse kraftigere Forlægger-censur, der nok skal sørge for, at det her i Landet bliver som det er.

Kort sagt, allevegne her i Norden er Dyden i Form af Fordømmelse ovenpaa, mens Lasten i Form af Raahed tumler sig frit underneden. Og de, som sidder inde med en højere og friere Moral end Gennemanittets Patentmoral, de tier klogeligt og nødtvingent stille. De husker, at saa tidt de, engang hvert tredje, fjerde Aar, har været naive eller uegenbyttige nok til at sige et Par Ord til Genmæle; har de faaet Bøtterne fra alle det herskende Systems Haand-angere over sig.

G. B.